

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה מבית מדרשו ושיעוריו של

הגאון הינוקא

רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

גליון
129 **שבת חוה"מ פסח**

ומטרת כל הבריאה, שבו נשלם סדר העולם, שנבדלו ונבחרו ישראל מכל העמים. ונחשב הדבר כאילו נולדו ישראל באותה שעה של יציאת מצרים, שכפי אותה שעה ואותו מזל בו נולד האדם כן נמשכים כל ענייניו כמובא במסכת שבת (דף קנו ע"א).

סדרי המזלות בליל הסדר

וזהו שנקראת לילה זו 'ליל הסדר', כי בלילה זו מסודרים כל מערכות המזלות בשמים בסדר הנכון בו נבראו, ומתגלה כוחם של נשמות ישראל שהם למעלה מהמזל כמובא במסכת שבת (שם). וזה היה תוקף הנס של מכת בכורות שהיה בחצות הלילה של יום חמישי בשבוע כמובא במסכת שבת (דף פז ע"ב), ועל אף שמצד המזלות הוכו בכורי מצרים, היה הדבר ניכר לעין כל שהוא למעלה מהמזלות, ובוהו נבדלו ישראל להיות בניו בכוריו של הקב"ה, והיתה שעת לידתם בקדושה למעלה מהמזלות. וכמו שביאר רבינו בחיי (שמות י"א, ד), שתחילת שעה ראשונה של אחר חצות של ליל חמישי הוא זמן שליטת מזל מאדים - שממנו נמשכת המיתה וההרג בעולם, והיה זה מכוון גדול מאיתו יתברך לכוון שעת חצות זו, אמנם לא פרסם זאת משה אלא אמר 'כחצות', בכדי שיטעו המצריים ויאמרו שהיכה ה' בכוריהם בשעה הקודמת לחצות של ליל חמישי - שהוא זמן שליטת מזל צדק שממנו נמשכים החיים, ויוכרחו להודות שלא הוכו ומתו בכוריהם אלא למעלה מהמזל והטבע.

השמחה הקרושה הפורצת מתוך סיפור יציאת מצרים

הנה אמר הרעיא מהימנא בזוהר בא (דף מ ע"ב), שכאשר מספר האדם מיציאת מצרים בליל הסדר, נמשך לו שמחה גדולה מלמעלה, ואף עתיד הוא בשכר זאת לשמוח עם השכינה לעולם הבא, וכן הקב"ה שמח בסיפור זה, והוא מקבץ את כל המוני מלאכי מעלה ובאים ומתחברים יחד עם ישראל, ושומעים סיפור של השבח ששמחים ישראל בשמחת גאולתם.

להיכן יוצא הקב"ה בחצות של ליל הסדר

ואמר רבי חייא שם בזוהר (דף לו ע"ב), שעיני הנס בלילה הזה היה בחצות הלילה, שהוא העת רצון אשר נכנס הקב"ה נכנס לגן עדן להשתעשע עם נשמות הצדיקים, ובאותו חצות של פסח לא נכנס לגן עדן כי אם לפדות את ישראל ממצרים, וזהו שאמר הקב"ה למשה "כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים" (שמות י"א, ד), שכמו כל חצות הלילה שיוצא אני לגן עדן, בלילה זה אינני יוצא באותה שעה אלא בתוך מצרים.

סוגלת ליל הסדר כיום הכיפורים

וכתב בספר ישמח ישראל (פ' תולדות) שלכך נאמר בפסח "ויהי בעצם היום הזה" (שמות י"ב, נא), וכן נאמר ביום הכיפורים "בעצם היום הזה" (ויקרא כג, כח), כי ליל הסדר מעלתו כיום הכיפורים שאין רשות לשטן לקטרג, ומתעוררים רחמים רבים ממקום גבוה ומאוד נעלה, וממילא יוכל כל אחד לפעול לעורר רחמים רבים ולפעול בתפילתו כל טוב.

כיצד נטהרים ישראל ויוצאים משער הנ' של הטומאה

מובא בספר חסד לאברהם (מעין ב, נהר נו) שיש מסורת קבלה לחכמי ישראל מדור לדור, שנתלכלכו ישראל כל כך בשיקוצי מצרים, עד שבערב פסח נכנסו בהיכל מ"ט, ואם היו מתעכבים חלילה יותר, היו נכנסין בהיכל נ' ושוב לא היה להם תקנה עולמית. וזהו מה שאומרים בהגדה 'זאילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו משם עדיין אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים', ולכך נכתב נ' פעמים יציאת מצרים בתורה (וזהו יתרו, דף פה ע"ב), לרמז לזה.

וכתב עוד (שם, נהר נז) שאף כיום יכולים פושעי ישראל ליפול בשער הנ', אם ירשעו ויפשעו לפניו יתברך ד' מאות ימים רצופים זו אחר זו, שאז כבר לא תניח להם הסטרא אחרא לצאת משער הנ'. אמנם חשב הקב"ה מחשבות בלבתי ידח ממנו נדח, ובכל שנה ושנה שלושים יום קודם הפסח נושא ה' פניו לישראל ברוב חסדיו, ובכל לילה ולילה הוא מתחיל להוציא נפשות ישראל מהיכלות הטומאה מעט מעט, באופן שלא תרגיש הסטרא אחרא ולא תקטרג, עד שבלייל ביעור חמץ כבר כמעט אינם עומדים בשער הנ' אלא מעט, ובליל פסח כבר יוצאים הם לגמרי משער הנ' של הטומאה, וכולם פטורים ובני חורין.

רחמי ה' המתגלים בימים אלו בדרך העלם

והביא בזה נכדו החיד"א בחומת אנך (פ' בא אות ב) בשם הרוקח, שתיבות 'ולמען תספר באזני בנך' עולים כמנין 'זהו שלשים יום לפני הפסח' (ע"ה"ב), וביאר החיד"א, שרומז בזה הקב"ה בדרך העלם וגימטריא את גודל רחמי עם נשמות ישראל שמתנהג עמהם בימים אלו בכל שנה ושנה, להוציאם מבטן הקליפה, שהם רחמים וחסדים גדולים הנעלמים מעין כל.

וביאר עוד, שזהו שאמרו בתיקונ' (תיקון כא, דף נא ע"א) שמגאולת מצרים נמשכת גאולה העתידה במהרה בימינו, וכמו שאמרו במסכת ר"ה (דף י"א ע"א) שבניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל, ואמרו שם בתיקונ', שביום י"ד בניסן תהיה מחיית עמלק, כי טהרה זו שמתהר הקב"ה את ישראל שלושים יום קודם לפסח בכל שנה, וודאי שזה גורם לגאולה העתידה, וביום י"ד בניסן, שאז יוצאים ישראל לגמרי משערי הטומאה, הוא יום מחיית עמלק והכנעתו לגמרי. וזאת צריכים אנו לספר באזני הבנים בימים אלו, ללמדם לדעת רחמי שמים כי גברו מאד.

שבעת ימי הפסח כנגד ז' ימי בראשית

מובא בשמות רבה (י"ט, ז) ששבעת ימי הפסח הם כנגד שבעת ימי בראשית, וציוה הקב"ה למשה, שיהיה לישראל, כשם שבראתי את העולם ואמרתי להם לישראל לזכור את יום השבת וזכר למעשה בראשית, כך יהי זכורם הנסים שעשיתי לכם במצרים ותשמרו מחמץ שבעת ימים בכל שנה ושנה. וביאר המהר"ל בגבורות ה' (פ"ק לט) שכשם שהשבת הוא השלמת הבריאה והוא תכלית ומטרת כל ששת ימי המעשה, כך יציאת מצרים הוא תכלית

"ה' צדיק יבחן" (תהילים י"א, ה) משיעורים יום ה' ויקרא תשע"ב ויום ה' כי תשא תשע"ו

גילוי אמונת ישראל הוא על ידי הזכרון ביציאת מצרים

ענין גילוי מלכותו יתברך לעין כל כפי שתהיה בגאולה השלימה הוא שתעלה מידת המלכות אל ה'כתר', והמשמעות בזה, שה'מלכות' היא יסודות אמונת ישראל, וכאשר יהיה גילוי לכל מה שהאמינו ישראל בכל הדורות, הוא נקרא גילוי האמונה ועליית המלכות אל הגילוי לעין כל. והדרך שיהיה גילוי לאמונת ישראל הוא על ידי הזכרון ביציאת מצרים שנזכר בתורה נ' פעמים (וזהו יתרו, דף פה ע"ב), שהם כנגד נ' שערי בינה הנכללים כולם בשער החמישים שבהם שהוא ה'כתר' כמובא בדברי רבנו האר"י (ע"ה שער יג, יג). ולכך זכרון יציאת מצרים הוא עיקר כל עסק התורה וקיום המצוות, כי כל זכרון זה הוא בכדי להעלות מידת מלכותו יתברך אל שרשה שבכתר, ולגלות האמונה לעין כל. ובאמת אילו היה לנו את דרך הזכרון בכל עניני יציאת מצרים, היה העולם נתקן.

כי ענין הזכרון ביציאת מצרים הוא הדרך שניתן לנו לשוב לה' יתברך מכל מקום ובכל רגע, ודרך משל, שלח המלך את בנו לכבוש מדינה רחוקה, ומפני שידע המלך את גודל קושי המדינה אותה יצטרך לכבוש לאביו, נתן לו המלך לחש בידו, שאילו תאבד דרכו, ואפילו אם יעברו עליו טלטולים ויסורי הדרך עד שיוכל לשכוח את שמו, אם יאמר לחש זה ינצח, ולא עוד, אלא שכל שיתחזק באשר רמוז בזה הלחש, כך ינצח כל מלחמותיו ויפשוט ויכבוש הארץ לאביו המלך. כך בכל התורה מצווה אותנו הקב"ה לידע ולזכור ענין זה של יציאת מצרים במחשבה דיבור ומעשה, בכל כלליות התורה והמצוות שהם זכר ליציאת מצרים, שבוה נוכל לבוא ולהשיג את מטרת כל התורה והמצוות - שאינם אלא להמליך לאשר ציווה ולגלות מלכותו יתברך לעין כל.

וכלליות ענין הזכרון ביציאת מצרים הוא בכל השנה כולה ביום ובליילה כמו שאמרו במסכת ברכות (בדף יב ע"ב), ופרטות החקיקה של הזיכרון ביציאת מצרים בדעתם של ישראל הוא בנסיון, ומחדש ניסן נמשך ענין זה על כל השנה. כי בכדי שנגאל צריכים אנו לניסים ונפלאות, וכמ"ש (מכילתא, טו) "כימי צאתם מצרים אראנו נפלאות", שכפי שצריכים היו ישראל לנס ופלא בכדי להגאל מצרים, כן הוא עתה שצריכים אנו לנסים ונפלאות שישגאלנו השי"ת מגלות האחרון הזה, וכמובא בתיקוננו¹ (תיקון כא, דף נא ע"א), שמגאולת מצרים נמשכת גאולה העתידה.

כי בכדי שימשך אצלנו ענין ה'נס', שהוא גאולה השלמה בה יתנוססו ישראל למעלה ראש ותעלה ותתרומם קרן ישראל, הוא על ידי ה'נסיון', שהוא גאולת מצרים בה נתנסו ישראל והלכו אחרי יתברך בארץ לא זדועה. ולכך אמרו במסכת ר"ה (דף יא ע"א) שבניסין נגאלו ובניסין עתידיים להיגאל, כי 'ניסין' הוא לשון 'נסיון' כמובא במסכת ברכות (דף נו ע"ב), וממנו ועל ידו תקום ותפרוץ גאולת ישראל.

כי שורש קדושת ישראל נמשכת מדרך עמידתם בנסיון נצמדותם לא"ל ברוך הוא בכל אשר יהיה, וזהו הפרש שהיה בין אברהם לבין הצדיקים הקדושים שקדמו לו, שנתנסה בעשרה נסיונות וגילה בהם תוקף נאמנותו לבוראו. ובה נבחנו כל אבותינו הקדושים, ואף כל הניסים שנעשו בניסן הם מכח זכות הנסיונות שנתנסו בהם אבותינו אברהם יצחק ויעקב ויוסף הצדיק. כי דרך העמידה בנסיונות ירושה היא לנו מאבותינו, וזכותם וכוחם אשר השרישו בנו, היא אשר עמדה לנו בכל דור ודור כנגד כל הקמים עלינו להכחיש ולהסתיר את דרך האמונה וגילוי מלכותו יתברך בקיום תורתו ומצוותיו.

נסיון הצדיקים הוא בהנאת זיו השכינה באור התורה

וענין הנסיון במדרגת הצדיקים הוא, שלאחר שהשיגו מהו התכלית והמטרה בעולם, הלכו ונתרחקו ממקום הנסיון של תאוות ודרכי בני העולם, והפרישו את עצמם מדעותיהם וסברותיהם, והלכו ונדבקו בעסק התורה ויחודים קדושים אשר נמסרו לאדם הראשון בגן עדן, והוא העביר ומסר התורה לבנו שת, וממנו לחנוך, וכך נמסרה התורה מדור לדור לתושלח ולנח ולשם ועבר עד לאברהם יצחק ויעקב ואילך, והמובא במסכת בבא בתרא (דף קא ע"א וברשב"ם שם) ובזוהר חדש נח (דף טז ע"ב), ובפרקי דרבי אליעזר (דף טז), ובהם היו עוסקים בכל דרכיהם והנהגותיהם, מתוך שפרשו מכל הבלי עולם וחמודותיו.

אמנם גם באלו מדרגות הצדיקים ישנם נסיונות לכל צדיק וצדיק כדרגתו, וכמו שכתוב (תהלים יא, ה) "ה' צדיק יבחן", אלא שכל נסיונם הוא באור התורה ופנימיותה ובסוד גן עדן בעצמו, כי תיכף כאשר הפרישו את עצמם מדעות ודרך העולם והלכו ונדבקו בתורה, השיגו את טעם האור הגנוז שבה, ואת אור ה' ב"ה אשר יכול להאיר בנבואה, והוא הנאת זיו השכינה, היינו שמשגיגים בעסק תורתם רושם מזיו אור השכינה העתידה להתגלות מעסק תורתם בעולם הבא, ובזה הוא דרך נסיונם לפניו יתברך כפי מדרגתם.

כי גם בדרך ההנאה מאור זיו השכינה ישנם חילוקים ומדרגות שונים, כפי מדרגת המחשבה והרעותא ודליבא בעסק התורה. שיש לגן עדן התחנות שהוא בעולם העשיה, ויש לגן עדן העליון שהוא בעולם הבריאה, ובכל מדרגה של גן עדן יש את כבוד הנשמה, מפני שבגן עדן מתגלה כבוד הנשמה ושכרה על כל עבודתה בעולם, וכפי גודל ערך המדרגה של עבודת הצדיק, כך בהנאתו מזיו השכינה יש בה יותר את המחשבה על כבוד הבורא מאשר כבוד הנשמה. והמשמעות בזה, שמפני שהייתה תורתו לשמה ולא לשם עצמו וכבודו, כך גם שכרו בעולם הבא הוא מכבודו של השי"ת בעצמו. וזהו עומק דברי רב שהיה מרגלא בפומיהו שבעולם הבא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, כמובא במסכת ברכות (דף יז ע"א), היינו זיו השכינה וכבודה בעצמה, שמאיר בה אור אין סוף על ידי תורתם המעטרתם על ראשם.

אמנם התורה דאצילות היא עץ החיים, וכאשר מאירה מדרגת תורה זו באלו הנשמות, כבודו יתברך הוא עץ המחשבה, ואין שום עסק בכבודם, כי בטלים הם כאין ממש כלפיו יתברך. וזה שאמרו במסכת בבא בתרא (דף עה ע"ב) עתידיים צדיקים שנקראין על שמו של הקב"ה, כי בעולם הבא נכלל כבודם בכבוד ה' ב"ה, וחולק להם הקב"ה מכבודו. ובמדרגה זו נבחנו ומתנסים הצדיקים, וכפי מדרגתם בזה כן זוכים לכך בעולם הבא.

כי עיקר נסיון הצדיקים הוא שלא יחושו על כבודם כלל כלפי גילוי כבודו יתברך בעולמו, וכאברהם ששם עצמו כאסוקפא הנדרסת כלפי כבוד שמיא. כי הנה מאחר שעוליהם הצדיקים ומשיגים באור התורה מדרגת של הנאת זיו השכינה מעין עולם הבא, נמשכים הם להלל באור התורה, וכן היו הצדיקים שקדמו לאברהם נכללים באור התורה וקדושתה, אמנם עדיין לא זכו להביא לידי גילוי מלכותו לברואים באופן שתעבור האמונה מדור לדור לנצח, כי לא באו למדרגה של גילוי התורה בעולם, ולא בהם בחר הקב"ה שיקבלו את התורה וירשו את השראת השכינה בתוכם.

אברהם עמד בנסיון ליתן את כבודו של הבורא בראש שהוא דבקות בעץ החיים

אמנם אברהם אבינו עליו השלום עמד בנסיון זה, ולא הסתפק בגן עדן ובתענוגי אור התורה וזיו השכינה, אלא רצה להשיג את הדבקות בעץ החיים עצמו, שהוא למעלה מהשגת הנשמות בעולם הבריאה. וזהו שנאמר על אדם הראשון לאחר החטא (בראשית ג, כד) "ויגרש את האדם, וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים", שעומד גן עדן בפני עץ החיים, וצריך תחילה לעבור את הנסיון שבגן עדן, שהוא תענוג מאור התורה, ורק כאשר עומד בזה יכול לבוא אל הדבקות בעץ החיים.

ובאמת כל הצדיקים בכל הדורות ידעו מסוד עץ החיים, שהוא עיקר התכלית האחרון, וכל הטובות הנצחיות תלויות בכך שיזכו לבסוף לגילוי התורה כפי רצונו יתברך, שנזכה להיות אחד עם התורה בלא חוצץ ומסך כלל. אמנם החילוק הוא שיש שחפץ תחילה שהתורה תזכר אותו מכל זווהמה ומידות רעות, עד שיזכה לחשוב וליתן את דעתו מה הוא סוד עץ החיים, וסובר שתחילה צריך הוא לזכות לשלמות תיקון הדעת בידיעת התורה, ורק לאחר מכן יתקן את פני הבורא שיקרבהו אל התכלית הנצחית לידע מסוד עץ החיים. אמנם אברהם לא חשב מענין זה כלל, שלא היה לו עסק בהבחנת הרע שיש בגופו או בשיעור ריחוקו מהתורה, וזהו מפני שהייתה דעתו נתונה על כך שכבוד הבורא נסתר מהנבראים, ואחר שהפריש את עצמו מן הרע ומדרך תרח אביו, ביקש תיכף את גילוי כבוד הבורא.

ועל זה נאמר בו (נחמיה ט, ח) "ומצאת אנו ללבו נאמן לפניך, וזכרת עמו הברית וגו'", שכאשר ראה הקב"ה שכל מחשבתו נתונה על כבודו יתברך לבד, בלא שום מחשבה על עצמו כלל, ואינו מסתפק ברושם זיו אור התורה שכנגד עולם הבריאה, הנה בזה הוריש לו הקב"ה את ארץ ישראל, שתהיה כל עבודתו נכללת בשם ה', וכל שכרו יהיה מחלק השכינה וכבודה ממש, כמובא בזוהר לך לך (דף עח ע"א) שהיה אברהם חושק להשיג את הידיעה מכבוד השי"ת המאיר בארץ ישראל, ולכך זכה לה. ובזה ממילא זכה לתקן ולהוציא מקרבו כל דרך של רע וריחוק, כי כאשר לא נתן את מחשבתו בעצמו, ונתן את כבוד השי"ת בראש, בזה הוציאו הקב"ה בעצמו מכל ענין של ריחוק, והוציאו מאור כשדים.

זכר ליציאת מ"ה הוא שנשכיל תחילה שאנו בגלות ומה הוא מקומו האמיתי

וזהו ששאל אברהם אבינו לקודשא בריך הוא בברית בין הבתרים "במה אדע כי אירשנה" (בראשית טו, ח), שכאשר ראה את גודל הנסיון שיוכלו ליקח את אור התורה ולשכוח מהתכלית הנצחית, שהוא עץ החיים ותחית המתים, וכל הטובות הנצחיות הבאים מגילוי התורה, היה אברהם ירא איך יוכלו ישראל שלא לשכוח מהתכלית האחרון, ואיך תשוב המלכות אל הגילוי והכתר. ועל זה השיבו הקב"ה בענין שיעבוד ויציאת מצרים, היינו שכל התורה והמצוות יהיו על יסוד זה של הזכרון ביציאת מצרים.

וענין הזכרון ביציאת מצרים הוא סוד 'אמת ואמונה', 'אמת' היא ההבחנה היכן אנו עומדים כעת, ו'אמונה' הוא מה המקום בו אנו צריכים להיות. ולכך כל גאולתנו תלוי בדבר זה, שנזכר בכל התורה ודרך ה' את הזיכרון ביציאת מצרים, שהוא על ידי אמת ואמונה. כי הנה העיכוב הוא או מפני שאין אמת או מפני שאין אמונה, והיינו או שאין מבינים שאנו בגלות, או שאין מבינים היכן המקום האמיתי שלנו עם ישראל. והזכרון ביציאת מצרים הוא שנתבונן בכל שעה היכן אנו כעת, ונכיר בכך שאנו בגלות, שזהו כל עבודת האדם בתיקון צוות וההכרה בהך שכבודו מציב שברא את הבריאה כולה נסתר מעין כל, וכן שנזכר בכל שעה היכן המקום האמיתי ומדרגתו האמיתי, שהוא הדבקות בעץ החיים כפי שעמדנו בתכלית יציאת מצרים בהר סיני.

התאוה אל הממון ושמירת שפע לעתיד הוא המשכיה את הזיכרון ביציאת מ"ה

והדבר המסתיר מן האדם את האמת והאמונה הוא הנסיון בתאוות וחמדת הממון, שעוסק הוא לאגור ולכנוס ממון, שזהו ריחוק גמור מאור פני ה' ב"ה, כהנחש ששילחו השי"ת מעל פניו. והמשמעות בזה, שגם באדם אשר נאחו בגופו חלק מזוהמת הנחש, בא הוא לידי אותו הריחוק. והוא מה שנאמר באדם הראשון (איוב יד, ג) "תתקפמו לנצח ויהלך משה פניו ותשלחוהו", כמו שרש זאת רבי סימון בבראשית רבה (טו, א) 'ש'תוקף' שנתן הקב"ה לאדם הראשון, 'לנצח' ולעולם היה, וכיון שהניח דעתו של הקב"ה 'הולך' אחר דעתו של נחש, 'משנה פניו ותשלחוהו', שאיבד צלם האלהים ונתגרש מאור פניו יתברך. וכן כל אשר נמשך אחר חמדת הממון, נקשר הוא בזוהמת הנחש המשלחתו מאור פני ה' ב"ה.

כי באמת כל פרנסתו של האדם היא מאת ה' ב"ה, וכל מה שנצרך להשתדלות הוא בגורתו יתברך, כמו שנתקלל אדם לאחור החטא "כזעת אפיק תאכל לחם" (בראשית ג, יט). שאין קללה זו אלא מצד זוהמת הנחש אשר נאחזה באדם, וכאשר משתדל הוא בענין פרנסתו מתוך שנושא ונותן באמונה ואינו שוכח את דרך התורה בעת המשא ומתן בזה מוציא מעצמו את הזוהמה ומכבולה, כמו שאמר רבן גמליאל ברבי יהודה הנשיא במסכת אבות (ג, א) 'פה תלמוד תורה עם דרך ארץ ומלאכה שיגיעת שניהם משכחת עוון. אמנם בזה הוא הנסיון אם להימשך אחר תאוות הממון, או לעשות את חובתו בדרך ההשתדלות, ומפני שייצר וניסיון זה מעורב באדם כשאור המעורב בעיסה, לכך בזה נבחנת עמידתו בנסיון, שלא יבוא לידי כך שישכח את האמת והאמונה, ויזכור היכן הוא, ככך ישראל, מונח בכל שעה, ולהיכן צריך הוא לבוא.

אמנם כל זה הוא בחיצוניות, אך בפנימיות הוא הנסיון במדרגת הצדיקים, שכל מה שהם שומרים לעצמם לשכר בעולם הבא נחשב בעיניהם כממון, ואינם מסכימים להחשיב דבר שנוטלים אותו בידם לעולם הבא אלא מה שכיוונו לרצונו יתברך בשלימות ובשפלות גמור מתוך מחשבה על ענין הנצחיות האחרון בגילוי כבוד מלכות ה' ב"ה. וזהו מפני שיש להם את יסוד התורה בזכרון יציאת מצרים לנגד עיניהם תמיד, ולכך כל דבר שאינו מביא אל התכלית האחרון, כמעמד ישראל בהר סיני וגילוי שלם של כבודו יתברך, נחשב הדבר בעיניהם כהנאה בגן עדן, שאינם חפצים ליתן עיניהם בכך עד שיראו בגילוי כבוד מלכותו של הבורא ב"ה, שתעלה המלכות אל הכתר, היינו שתעלה אמונת ישראל בתכלית האחרון אל הכתר והגילוי, שכל זה הוא הזכרון ביציאת מצרים.

כי כאשר היו ישראל במצרים, לא יכלו לצאת עד שחקק בהם הקב"ה את האמונה הנקראת אות, והיא אות השבת (שהלך משה ותיקן להם שינוחו משיעבודם ביום השבת כמובא בשמות רבה (א, כח), ובזכות כך נגאלו, כמו שלמד החיד"א בפני דוד (פ' ואתחנן, יב) מדברי זוהר חדש וישב (דף לו ע"ב), שבוה נתכפר להם חטא מכירת יוסף כמו שכתב שם החיד"א), שהיא סוד עץ החיים כמובא בזוהר משפטים (בדף צח ע"א) ובתיקוננו² חדש (בדף קכו ע"א).

כי בכדי שיצא האדם מכל חושך שיהיה, צריך הוא להאמין שיוכל להשיג את ישועתו כאשר יצא ממאסרו, וכך בכדי שיצאו ישראל ממצרים היה צריך משה ליתן להם תכלית ומטרה שבה יאמינו וירצו לצאת. ועל זה אמר ה' למשה (שמות ג, יב) "זהו לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה" שנתן לו הקב"ה ליתן אות לישראל, היינו שנתן להם את האמונה להיכן הם צריכים לבוא, שהוא הדבקות הנצחית בעץ החיים, ולכן כאשר בא משה אל פרעה אמר לו (שמות ח, כג) "דרך שלושת ימים נלך במדבר וזכחנו לה' אלהינו כאשר יאמר אלינו", בכדי להודיעו שעל אף שהם תחת שיעבוד, יש להם אמונה, ולכן יש בידם את היעד והתכלית לשמה הם רוצים לצאת.

וכן בכל עשרת המכות היתה הכוונה בזה ללמד לישראל ולחזקו בדעתם את האמת שמצרים הוא מקום של גלות ואינו מקומם הראוי להם. וכן על עתה, שתחילה יש לנו להבין שאנו בגלות, ורק לאחר מכן יש שייכות לענין של גאולה. ולכן תחילה צריכים אנו לצאת לגלות, ורק אז נוכל לזכות לגאולה, היינו שתחילה צריכים לזכות לאמת, ורק אז יכולים לזכות לגילוי האמונה ולהעלות את המלכות והאמונה אל הכתר והגילוי.

יוסף הצדיק היה מכניע לתאות הממון המסתירה את הזכרון ביציא"מ

וכאשר היה אברהם אבינו ירא שמה ישכחו ישראל מהתכלית האחרון, השיבו הקב"ה על יסוד התורה בזכרון יציאת מצרים, שעל ידה יזכו לאמת ולאמונה כאמור. כי על ידי זכרון יציאת מצרים, מתוך שיגלה את האמת והאמונה, תסור מהאדם התמדה והמשיכה לממון. והכל בכך יוסף הצדיק ששלחו הקב"ה למחיה לפני בניו קודם שירדו למצרים, והוא שידד מהמצריים את תוקף חמדת הממון, כי שלט בהם ביד רמה והעביר אותם מקצה מצרים האחד אל השני, וכנס את כל ממונם לגנזיו לצורך גבוה (שגנו אותם בפי החירות, ובצאתם ממצרים נתגלו לפני ישראל אצרות אלו ממילתא בשלח, מסכתא דזוה"א). ובכך נתקיים בהם 'ויצאו ברכוש גדול' (ליקוט שמעוני בשלח רמז רל), שהוא ממון מצד הקדושה שכולו בכדי לגלות כבוד ה', היפך החמדה והמשיכה (הממון). וזהו שהודיע הקב"ה לאברהם בברית בין הבתרים "גר יהיה זרעך בארץ לא להם" (בראשית טו, יג), ומובא בזוהר מקץ (דף קצו ע"א) שרמזו לו בזה שאף המצריים יהיו בארץ 'לא להם', כי יעביר אותם יוסף הצדיק מקצה אל קצה, וזה יהיה על ידי שישלוט בהם ביד רמה ויכניע תאוות הממון בכל זרע ישראל.

כי ירד יוסף תחילה להכניע ולהחליש את תוקף הזוהמה של המצרים בכל תוקפם ותאוותם שממהות הנחש הקדמון, כי פרעה היה מרכבה לאותו הנחש העליון הנקרא תנין כמובא בזוהר בא (דף לד ע"א), שזהו מהות וצמצום הגאות הכרוך אחר הממון, ועל כן היה פרעה ומצרים שקועים כולם אך בתאות וחמדת הממון, שהוא הריחוק הנמור מאור פני הש"ת כהנחש וכאמור. ובכדי להכניעם תחת יוסף הביא הקב"ה את הרעב לעולם, שבוזה הוכרחו להיכנע ליוסף לגודל תאוותם, כי ככל שתאוה וחמדה זו מושרשת באדם יותר, כך חפץ הוא לאסוף ממון לזמנים רחוקים יותר בכדי שלא יצטרך להשען על האמונה בהש"ת, וכאשר הביא הקב"ה רעב על העולם והיה יוסף המשביר לכל עם הארץ, הסכים פרעה להיכנע תחת יוסף אך בכדי שיבוא לידי מילוי תאוותו לאסוף ולכנסו ממון. אמנם בזה היה יוסף מוציא בלעו מפיו, שדוקא מתוך תאוותו ומשיכתו של פרעה לחמדת הממון הכניע את גאוות המצרים וטלטלו ממקום למקום, כמ"ש 'בארץ לא להם'.

ולכן כאשר הבין יוסף שיבוא רעב בארץ, לא נתן למצרים דרך תשובה ותפילה לבטל את הרעה, כי פרעה והמצרים היו כנגד הנחש, ולא נתן הקב"ה דרך תשובה לנחש, רק גזר עליו צרעת והרחיקו מאור פניו, וזהו מפני שמתאוה זו אין יכולים לצאת כלל. אבל יוסף הצדיק שהיה במדרגה גדולה ועצומה מאוד, יכל לירד למקום נמוך זה ולא חשש כלל, כי היה שלם ונקי מכל התאוות, ולא היה בו רושם מהם כלל, ויכל לירד מטה לחושך זה, וליקח משם העשירות והמלכות למלך המשיח, וגנו לו אוצרות להתכלית הנצחית האחרון (כמו שאמר רבי חמא ברבי חנינא במסכת פסחים (דף קיט ע"א) שנתגלה לקורח אחד מג' מטמוניות שהטמין יוסף במצרים, ואמר רב בירושלמי סנהדרין (פ"ה ה"א) שנתגלה לו אוצר שהיה טמון בפי החירות, ועל אף שנאמר בו 'עושר שמור לבעליו לרעתו' כמובא בפסחים (פ"ט). כתב שלעתיד לבוא ויש עושר זה אל הקדושה). ולענין זה הייתה כל פני השבתו, וכל מעשיו לא היו אלא לפני ה' ב"ה, שהיא התכלית בה הלכו כל האבות וכל הקדושים שבאו למדרגה שאין לנו את היכולת להבין את הפשטות התום והנקיות בהם עמדו לפני הש"ת.

[וזהו עיקר המעשה הנורא שיש בד' אמותיו של צדיק, שהיא היראה שיש בו בכל רגע מאדון השמים והארץ, ואינו מסתיר את הדעת מקוננו אף לרגע אחד. אמנם עיקר המעשה הנורא שיש בד' אמותיו של צדיק, הוא מה שעומד לפני הבורא ב"ה ומתפלל לפניו כמו שהוא עומד לפני חברו ממש בתום ובפשטות, וזה ענין 'פנים' מצד הצדיק, ועיקר מדרגתו היא שאין בו את המחשבה שצריך גם הש"ת להראות אליו בבחינת פנים והתגלות, ושפלות זו היא אשר ממשכה את גילוי הש"ת לצדיקים כאשר חפץ להראותם את הדרך לגילוי מלכותו, וכאמר באברהם "ויאמר ה' אל אברהם", "וירא אליו ה'". ואצל משה היה זה עיקר מעשה גבורותיו ונוראותיו - שהיה הש"ת מתגלה אצלו תמיד שהוא פנים בפנים, וזהו שאמר לו ה' (שמות לד, י) "וראה כל העם אשר אתה בקרבך את מעשה ה' כי נורא הוא אשר אני עושה עמך"].

ביטול החשק לממון והשגת עשירות דקדושה הוא בהתגלות מדרגת 'יחידה'

ויוסף קנה מדרגה זו שהיא המשכת העשירות שמצד הקדושה, ולכן כאשר החלו ישראל להשיג ולעסוק בעניני העשירות, היה משה מעלה את ארונו של יוסף. כי יוסף הוא עצמות המשכת העשירות, כי הוא בסוד עני כמובא בתיקונות² (בתקון כא, דף נה ע"א). והוא סוד המצח הנקראת 'לחם עוני' כמובא בזוהר בראשית (דף לג ע"א), היינו שכל משמעות של כסף וזהב עמוקני אינו אלא המצוות, וכמו שדרשו במסכת סוטה (דף יג ע"א) על משה שהלך ליקח את ארונו של יוסף, שעל זה נאמר (משלי י, ח) "חכם לב יקח מצוות", כי הלך משה בדרכו של יוסף שלא היה חשוב בעיניו הממון אלא לצורך התכלית וקיום המצוות.

והמשמעות בזה, שכאשר משמש יהודי בכיסו מוצא בו משנה ותלמוד והלכה

ומדרש ואגדה וזוהר, ואמונת חכמים ומעשית טובים שלקח עימו בחכמה, שזהו התכלית הנצחי בעל ערך עצום כזה אשר הוא אוזן באמתחתו, וזהו עשירותו של יהודי. ואף בגשמיית עיקר העשירות הוא החיים שיהיו לאדם, וכוחו, ובניו, ועוד דברים הרבה שהם נחשבים לעיקר ענין העשירות האמיתי. וכל ענין הכסף והזהב אינו אלא קצה העשירות וחיצוניותה, והוא כנגד קצה הרגלים, וזהו הוא מקום עולם העשייה, ולכן נחשב עיקר שם העשירות בזה העולם על ענין הזהב והכסף.

והעושר האמיתי, שהוא כנגד מידתם והשגתם של יוסף הצדיק ומשה רבנו, שהוא ביטול כל חמדת ותאוות הממון, הן בחיצוניות, שהוא הממון הגשמי, והן בפנימיות, שלא היה להם שום מחשבה על כבוד והגאון עצמית (וכאברהם שלא הלך אחר תענוגי התורה וזיו השכינה, אלא עשה עצמו כאסופא הנדרסת למען כבודו יתברך). הנה מדרגה זו ועלמית ומכוסה מהאדם, אינה נגלית אלא על ידי מסירות נפש, כי היא כנגד מדרגת ה'יחידה'. ולכן בכל הדורות כאשר רצו להמיר דת ישראל, היו גם פשוטי העם מוסרים את נפשם ולא היו הולכים אחר הממון, כי אז הייתה נגלית אצלם מדרגת ה'יחידה', והייתה מתבטלת מהם תאוות הממון וכל דבר המסתיר מהם את האמת והאמונה, ומהיכן חוצבו ומה הוא מקומם האמיתי.

וכאשר נגלית באדם דרכם ומידותיהם של משה ויוסף, נגלית מדרגת העשירות דקדושה שהיא כנגד ה'יחידה', שרק אור זה יכול להוציא את האדם מחמדת הממון ושלא יאגרו ויכנסו השפע לעצמו, וזהו כנגד שם אה"ה, שהוא כנגד סוד רישא דלא איתידע. ורק כאשר נגלה ענין זה נמשך על ישראל אור חדש להאיר למטה ולהוציאם מגלות ותאוות הממון של המצרים, כי בזה מאיר בהם מהו העשירות דקדושה, שעיקרה ומהותה הוא דעת, ומתפשט דעת זה בכל חלקי האדם עד שנתקנים כל מידותיו, ורק לאחר מכן בקצה והסוף נוטלים גם למדרגת הכסף והזהב הגשמי, וכמו שהבטיח הש"ת לאברהם (בראשית טו, יד) "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", שזהו רק לאחר מכן, כי הוא הקצה והסוף. משא"כ שבא העשירות בתחילה, קודם שנתקנו הדעת והמידות עד מקום הרגליים, אז אין שלימותו מצד הקדושה.

בגאולה תתגלה מדרגת 'יחידה' ותהיה הרעת נחשבת יותר מן הזהב

והכל תלוי בהארה חדשה דשם אה"ה, וכמו ששלח ה' את משה לומר לישראל במצרים (שמות ג, ד) "אהיה שלחני אליכם". וזה אשר יעשה מלך המשיח, שיתגלה מדרגת ה'יחידה', וישליך כל אחד את אליילי כספו וזהבו (ישעיה ב, כ), וישגו תחילה את הדעת, והיא אשר תהיה נחשבת העיקר בעיני ישראל, וכמ"ש (משלי ב, ד) "אם תבקשנה כסף כסף וכמטמונים תחפשנה", ואף יותר מן החיות הנמשך מהמים והלחם, וכמ"ש בעמוס (ח, יא) "והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'", וכמ"ש בישעיה (יא, ט) "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ורק אחרי תיקון כל האיברים ימשך להם עשירות דקדושה, וכאמר במלאכי (ג, א) "והריקותי לכם כרכה עד בלי ד", ודרשו במסכת תענית (דף ט ע"א) עד שיבילו שפתותיכם מלומר ד".

ובאמת בעשירות דקדושה כלולים כל הטובות והקדושות, וכולל בזה גם הכסף והזהב ואבנים יקרות בגשמי, אלא שאינם נחשבים לעיקר ענין השגת העשירות, כי אינם אלא הקצה והסוף, וכאשר משיג העשירות מצד הקדושה, רק לו יש הרשות ליקח ענין העשירות, והמשמעות בזה, שכל עשירותו אינה אלא לשם בית המקדש ומשכן לאור ה' ב"ה. וזה אשר היה צריכים ישראל ליקח ענין העשירות בשלימות ובצאתם ממצרים, היה כל זה הכולל על בניית המשכן, שלא היה יכול להיות שם הכסף והזהב והאבנים וכל הפאר בבית ה' אלא מצד העשירות דקדושה, שהיא ללא סוף, ומצד עולם החירות, שהוא כנגד השולחן שבצפון, כמו שאמרו במסכת בבא בתרא (בדף כה ע"ב) הרוצה להעשיר יצפין.

ובזה התבטל תוקף כוחו של פרעה, אשר היתה כל דעתו מצד חשכת תאוות וחמדת הממון. ומפני שידע יוסף את גודל תאוותו של פרעה אל צד החושך והתאוה לממון, נתן לו כביכול משאלת ליבו, כי ידע שסוף דבר שמור עושר זה לרעת פרעה, כאשר יוציא זאת משה מידו ויכניעו בתוקף כוחו הרע. אבל פרעה לא צפה על התכלית הרחוק שיהיה הדבר לרעתו, ולכן היה מסכים לוותר על מלכותו וכבודו וליטנו לאחר, שכל זה היה לזמן קצר ויהיה לו אנגרות גדולות ועצומות של אוכל וממון לשנים רבות, באופן שלא יזדקק כלל ליחל לכח עליון ממנו. כי הוא היה הנחש בעצמו אשר נתאוה ברשעתו להתרחק מאור פני ה' ב"ה. וכל זה מפני שמאס באור מ"ה ובדרך הענוה והשפלות.

וכאשר ירד יוסף ודלה את העשירות דקדושה מתוך תוקף התאוה לאסוף ולכנסו הממון, שהוא ריחוק עצום מאור פניו יתברך (שכנגדו הוא מאכל הפן, שהוא מדרגה הגדולה ביותר שנתן ה' ב"ה לבני ישראל, שבכל יום היו מקטלים את פניו יתברך, כעני אשר אין בידו מאומה, משא"כ פרעה שחפץ בצד הפנפנד לזה ממש), הנה בזה פילס יוסף הצדיק והכין את הדרך למשה שיקח ויוציא את העשירות להשלים להשגת הדעת דעשירות דקדושה שהשיגו בהגילוי דליל הפסח. ולכן הלך משה בשעה זו ליקח את עצמות קדושת העשירות, והם ליקחת הפסח והדעת דעשירות דקדושה.

וכל השראת השכינה שמירת המלכות בקדושה, שהוא הזכרון באמונה בלא שיהיה הממון חוצץ בין ישראל להתכלית הנצחי, הוא מכח יוסף, ולכן כתיב (שמות יג, יט) "ויקח משה את עצמות יוסף עמו", 'עמו' שהיה חונה הארון סמוך לאהלו של משה כמובא במסכת פסחים (דף סז ע"א). וכל זה הוא מכח מה שעמדו הצדיקים בנסיון להביט סביבם ולהכיר ולידע מה הוא המקום בהם עומדים ישראל כעת, ומה הוא מקומם האמיתי, שהוא סוד אמת ואמונה, ויסוד התורה בזכרון היציאה ממצרים.

מידת צדיק היא המכניסה את ישראל אל הקודש ויש בה ג' הבחנות

ואלו הצדיקים שעמדו ב'נסיון' הם שהמשיכו לנו את חודש 'ניסן' בו הוא היציאה מן הגלות, והם המרכבה לאותה המידה הנקראת 'צדיק' שהיא כנגד היסוד, והיא

אשר מעלה את המלכות והאמונה אל הכתר והגילוי. וכיון שאלו הצדיקים זכו ונתעלו עד שנבדקו בעץ החיים, וכמובא בזוהר מדרש הנעלם וירא (בדף צט ע"ב) על הפסוק (בראשית י"ד) "ההשענו תחת העץ", נקראים הם שבת, וכמובא בתיקונ"ז (בתיקון ו, בדף כ"א ע"ב) שצדיק דא שבת, ושבת היא הביטול הגמור לבורא ב"ה, באופן שאין מציאות של גאון ומלוכה כלל לנבראים, אלא שמפני שקנו תחילה את 'דרך' עץ החיים, שהיא מידת היסוד, זכו ונדבקו בעץ החיים והנצחיות, שהוא סוד יום השבת, כמובא בזוהר משפטים (בדף צח ע"א) ובתיקונ"ז חדש (בדף קצו ע"א).

ולכן בכדי להבין את הדרך בה היא היציאה מהגלות, הוא על ידי שנדע כיצד היא ההנהגה של מידה זו. והנה מידת היסוד היא סוד יום השישי כמובא בזוהר בראשית (בדף מז ע"א), וכפי שיום השישי הוא המוציא מימי החול ומכניס ליום השבת, כך מוציא הצדיק את ישראל מן הגלות והחולין ומכניסם תחת כנפי השכינה, לדבוק בעץ החיים.

קודם שנכנס אל הקודש צריך שיעמוד בב' נסיונות

והנה מידת הצדיק היא כיום השישי שיש בו ג' חילוקי זמנים, עד חצות הוא זריזות לפרוש מימי החול ונתנית הדעת על יום השבת, כמובא בפוסקים שצריך להזדרז ביותר בבוקר יום ישי, ומאחר חצות עד כניסת שבת הוא זמן המְתְנָה, כמובא בספרים שהצדיקים יושבים מחצות היום ומתבוננים בגודל יראתם הגדולה על מעלת גדולת היום הקדוש, שהיה זה עבודת אדם הראשון בשעות אלו שהיה צריך להמתין לכניסת יום השבת כמובא בבראשית רבה (כ"א, ז בנזר הקודש) ובספר הליקוט (פ' עקב פ"ח), ובכניסת שבת שוב הוא ענין הזריזות, כמובא בשו"ע (או"ח ס' רע"א סעיף א) שצריך להזדרז וליילך לביתו לקדש ולהלכלל ביום השבת (שהוא על ידי האות ו' ד'ויכולו', שהיא מידת צדיק, ועל ידי עולה כל העבודה של ימי החול ונכלל בשבת קודש, וכל השייכות שלנו ליום שבת הוא על ידי העדות שלנו בליל שבת על מעשה שמים וארץ).

והם ב' בחינות של נסיון, שעיקר הנסיון הוא לפרוש תיכף מכל צד של רע, אמנם הנסיון שלאחר מכן הוא להחזיק בזמן זה שהוא סוד מוחין דקטנות, עד שיבוא לקדושת שבת שהוא גדולת המוחין, ובאמת זה הנסיון השני גדול יותר מן הראשון, כי אפילו אם לא עמד אדם בנסיון הראשון לפרוש מן הרע, אלא שממתין הוא לקדושת שבת ואינו נופל ונחלש בדעתו, סופו שיתקן הקב"ה את הפגם שנעשה בכל מה שלא פרש מן הרע, ולבסוף יזכה גם הוא לקדושת שבת, אמנם צריך שיחזיק מעמד ולא יבוא לידי חלישות הדעת מתוך מה שלא עמד בנסיון.

ובאמת כל מה שירדו העולמות בחטא אדם הראשון למדרגה שאין למטה ממנה ונכנס הזוהמה בגופים וחיצינות העולמות, עד שכל הבריאה נתרסקה מאור פני ה', הנה לא היה זה מכח האכילה דעץ הדעת לבד, כי אחר שאכל מן העץ, הנה תיכף החל הקב"ה לתקן בעצמו את הפגם שנעשה, ואילו היה אדם הראשון נכנס לפני השי"ת, וממתין על קדושת שבת וגדולת המוחין, היה הכל נתקן על ידו יתברך, ולא היה הרע נכנס בו וכחיה בתוך גופם. אמנם מאחר שנפל ונחלש אדם הראשון בדעתו וסבר שאין לו יותר תקנה, הלך וקרבו אצל חוה ולא המתין על קדושת שבת, ומזה אותה הזוהמה שיצאה באכילת העץ נכנסה בגופו ובכל חיצינות העולמות גם כן. וזאת ידע אדה"ר רק כאשר נכנסה קדושת שבת, ולכן שיבח ואמר 'טוב להודות לה' (כ"ר כ"ב יג), שידע מטוב השי"ת ומידת רחמיו, שהיה מתקן הוא יתברך בעצמו את חטאו.

וכך היה ביציאת מצרים, שמידת הצדיק והיסוד התגלתה בתחילה להוציא בזריזות את ישראל ולהפרישם מהרע, כמ"ש (שמות י"ב, כא) "משכו וקחו לכם וגו'", ואמרו בשמות רבה (ט, ב) משכו וידכם מן העבודה זרה, ולאחר מכן הוא זמן המְתְנָה מעשור לחודש עד זמן שחיתש הפסח, שממנו שוב מתחיל ענין הזריזות והדשמירה, שהוא היציאה עצמה מהגלות.

השנת מדרגת היסוד הוא כפרישה מן הרע ולאחמ"ב המתנה

וזוהי הדרך בה יוצא האדם מהרע, שתחילה צריך הוא לזריזות לפרוש תיכף מן הרע, ולאחר מכן הוא התבוננות והמְתְנָה על כל הנצחיות שצריך לזכות לה, וזוהו הוא עדיין בקטנות המוחין וכנגד היראה, וכמו שאמרו במסכת יומא (בדף לה ע"ב) הבא להטהר אומרים לו המתן, ולאחר מכן זוכה לראות את כל האור הנצחי ואור השבת שזכה לו על ידי מה שעמד בנסיון.

וכל זה הוא תיקון חטא אדם הראשון, הפרישות מן הרע הוא כנגד מה שנצטווה אדה"ר שלא לאכול מן העץ, וכנגד זה הוא מה שהבדיל השי"ת בין ישראל למצרים, ומחצות יום השישי ואילך לא היה צריך אדם הראשון אלא להמתין כמובא ברבנו האר"י (בספר הליקוטים ס), ולאחר מכן היה לו להכנס בזריזות לקדושת שבת, כי הנסיון אינו אלא לשעה, אמנם המדרגה שזוכה האדם על ידו הוא נצחי וללא סוף, ולכן עמד אדה"ר ושיבח ואמר 'מזמור שיר ליום השבת, טוב להודות ולהלל', כי בזה הצדיק את הקב"ה שכל הקושי והנסיון אינו אלא לשעה, והטובה שמשגי על ידו הוא נצחי ושלם.

וכך היא דרך השגת הקדושה והעמידה בנסיון, שראשית הוא הזריזות לפרוש מן הרע על אף שנדמה לאדם שנפסד ממנו איזה דבר, וכמ"ש (בראשית ל"ט, י) "ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה", שמשאיר את החיצוניות בידי הקליפה על אף שנדמה בעיניו שהפסיד, כי תחילה הוא המְנוּסָה תיכף מן הרע. ולאחר

מכן הוא ענין ההמתנה, כמ"ש (בראשית מא, א) "ויהי מקץ שנתיים ימים", שהוא מן שבוחן הקב"ה את הצדיק כמ"ש 'ה' צדיק יבחר', וזוהו משיג הוא את בניית הדעת והשגתה בשלמות, היינו שבוחן הקב"ה את האדם שאינו חוזר אל הרע. ולאחר מכן הוא השגת מידת היסוד בשלימות, וכמ"ש בזוהר מקץ (בדף קצו ע"א) על הפסוק (בראשית מא, א) "וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו" - 'קוב"ה אית ליה רתיכא לעילא ואית ליה רתיכא לתתא', שהשיג יוסף המדרגה להיות כסא ומרכבה למידת היסוד, ומשם עלה ונתעלה וכבש כל הסטרא אחרא תחתיו כמובא שם בזוהר, כי נכנס בקדושת שבת ש'צדיק דא שבת', וכמובא בזוהר תרומה (בדף קלה ע"ב) שבשבת קודש כל הקליפות נכנעות ובטלות.

וכן השיג אברהם בנסיון העקידה שתחילה הוא ענין הזריזות, כמ"ש (בראשית כ"ב, ג) "וישכם אברהם בבוקר", שהלך ונודדו ליצא מכל צד ספק על קיום רצונו יתברך, ולאחר מכן שהה ג' ימים בדרך כמובא ברמב"ן (בראשית כ"ב, ב), שהוא ענין ההמתנה, שזהו מה שנאמר 'ה' צדיק יבחר', וכמו שאמרו 'הבא להטהר אומרים לו המתן', ולאחר מכן הוא הזריזות להלכלל בשלימות באות ו' ד'ויכולו', וכמ"ש (בראשית כ"ב, י) "ויקח את המאכלת" שהיא האות ו', וזוהו זכה להשגת היסוד בשלימות, כמ"ש (שם, י) "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה".

וזה הוא ענין חמץ מצה, שבתחילה הוא ביעור הרע בזריזות, כמובא בפוסקים שאין להמתין על הבדיקה, ומבערים החמץ בזריזות, ולאחר מכן הוא המְתְנָה מחצות עד ליל פסח, שפורשים מן החמץ, אך עדיין אין זוכין למצה כמובא בסיומן תע"א (סעיף ב). ולאחר מכן הוא שוב ענין הזריזות, לגמור הסדר עד חצות, ולהלכלל בסוד השבת והאמונה המתגלית בלילה זה בכל בית וביית בישראל.

ביציאת"מ לא יכלו לעסוק בהבחנה אם נשאר בהם רע כי בגאולה צריכים לצאת תכף ומיד

אמנם עומק כל ענין זה הוא יסוד התורה וקיום התורה, כי נאמר "זכר ליציאת מצרים", ולא לגאולת מצרים, או לזעקה ששועו לה' ב"ה, כי עיקר הגאולה היא על ידי הזכרון ביציאה ממש ממצרים. והענין הוא, דהנה הפרישות מן הרע אינו דבר שצריך לעסוק בו כלל, כי מאחר שצריכים תיכף לזכות לגאולה, צריך לילך בזריזות אחרי השי"ת, ועיקר מה שילך האדם אחרי השי"ת הוא על ידי יציאת האמונה, שיהיה בו דעת היכן הוא מונח כעת, ולהיכן הוא צריך לבוא. וכן יוסף הצדיק עמד בנסיון מכח האמת והאמונה, כי מכח מה שהאמין שקמומו הוא על אבני החושן בבית המקדש יכל לעמוד בנסיון (כמובא בסוטה בדף לו ע"ב), וכאשר יהיה זה לנגד עיניו, לא יהיה לו זמן כלל לעסוק בענין הרע והפרישות מן הרע.

כי עם הרע אין עוסקים כלל, אלא צריך כל אחד לראות את המוטל עליו בכדי לבוא אל מטרתו והיעוד וכוונתו האחרונה ברצונו. ולכן בפסח אין עוסקים בביעור הרע, אלא בתחילה מסלקים אותו מאיתנו תיכף וזריזות, אמנם לאחר מכן אין אנו עוסקים כלל בפרישות מן החמץ, ועל אף שאין לנו שייכות עמו, אין עוסקים בזה כלל. וכך הוא הפרישות מן הרע, שאין לאדם לעסוק בזה כלל, אלא שיראה את כל הטוב שאותו הוא צריך לגלות, ואת גודל העבודה שיש לכל בר ישראל להשיג באמונה וקיום התורה, עד שלא יהיה לו חלל פנוי בזמנו ומעשיו כלל לדרך חטאים חלילה.

ואילו היו ישראל בודקים כל אחד בעצמו את שיעור הזוהמה שעדיין נשאר בו, לא היו יכולים לצאת, ועיקר מה שהוביל ליציאתם היא הדעת שכעת צריכים להגאל תיכף ומיד, ואין שום אפשרות יותר שישארו כך בגלות גם לא עוד רגע אחד, וכל שיהיו הבא מן המחשבה והמשקל אם הוא פגום בכדי לצאת ממקום הרע ולבוא לדבוק בעץ החיים, היה מעכב את יציאתם. כי עיקר מה שנתגלה במצרים הוא שה' יתברך הוא הגואלנו ומוציאנו מן הרע, ולכן אין לנו לעסוק וליתן את המחשבה בזה, רק שמחשבתנו ודעתנו צריכה להיות בסוד האמונה, שהיא הדבקות בתכלית האחרון בתורה שהיא עץ חיים, שהוא גילוי התורה שתראה לאדם איך שהוא הטוב הגמור ואין בו רע כלל.

דבקות בעץ החיים היא תורה מתוך מחשבה על כבוד הבורא שנסתר מן הנבראים

ולכל זה זכו על ידי אמת ואמונה. 'אמת' הוא היציאה מהמקום בו אנו כעת אל הגלות, שהמשמעות בזה שנבין שאנו בגלות, ורק לאחר מכן יהיה אפשר שנזכה לגאולה. וכן הוא בענין האמונה, שצריכים אנו לידע מהו מקומו האמיתי, והיכן הוא מקום המנוחה לנשמות ישראל, שהוא הדבקות בעץ החיים, שתחילת הדבקות בעץ החיים הוא עסק התורה מתוך מחשבה שגם אם יזכה לגן עדן העליון ומדור הצדיקים אין הדבר שווה בעיניו כאשר כבוד הבורא נסתר מן הנבראים, ואין לו מנוחה אלא כאשר עשה כל שביכולתו לקדש ולגלות את שם המלך והבורא אשר הוא עומד לפניו בתורה ותפילה, וכך תסור מהאדם כל תאוה וחמדה השייכת לענין הממון ואסירת השפע לעצמו לבדו, ותהיה כל כוונתו בכל מעשיו על התכלית היוצאת מהם, שהכל הוא למען הנצחיות והתכלית האחרון.

וזוהי המשמעות של עליית 'מלכות' אל ה'כתר', היינו שתעלה אמונה זו שהיא אמונת ישראל כנגד מדרגת ה'יחידה', ותתגלה לתבוא אל הגילוי והכתר, שהוא סוד נ' שערי קדושה, וסוד העשירות שתהיה לכל ישראל, שבוה משמש הכל לכבוד השי"ת לבדו. וזה על ידי יסוד התורה, שהוא 'זכר ליציאת מצרים' הנאמר בתורה נ' פעמים, בכדי שלא נשכח את מקומו האמיתי, שהוא הדבקות בעץ החיים וגילוי התורה בתחיית המתים.

ניתן לשמוע את השיעורים האחרונים שמסר מו"ר הגאון הינוקא וכן להתעדכן בנעשה והנשמע מידי יום ביומו בקו התוכן היחודי קו 'דורשי ה' 03-5502228 האזינו ותחי נפשכם

<< הודעה חשובה! המעונינים להצטרף למערך הרכזים ברחבי הארץ והעולם ולחלק מידי שבוע את גיליונות הקודש באזור המגורים וכן לתגובות הארות והקדשות בעניני העלון ניתן לפנות ל-0548434755 או במייל: m.yam.shlomo@gmail.com לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת: alonim.yanuka@gmail.com